

Wystąpienie Zjednoczonego Królestwa z UE – kolejne etapy

W referendum w sprawie dalszego członkostwa w Unii Europejskiej lub wystąpienia z niej, które odbyło się w Zjednoczonym Królestwie w dniu 23 czerwca br., 51,9 % głosujących (przy frekwencji wynoszącej 71,8 %) opowiedziało się za wystąpieniem z Unii. Chociaż formalnie referendum miało charakter konsultacyjny, już zawnazsu brytyjski premier David Cameron i jego rząd wyraźnie oświadczyli, że wyniki referendum zostaną uznane za wiążące. Składając dymisję, David Cameron powiedział, że Zjednoczone Królestwo uruchomi procedurę przewidzianą w art. 50 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE), która umożliwia państwu członkowskiemu wystąpienie z Unii, jednakże dopiero wtedy, gdy wybrany zostanie jego następcą (tj. do października br.). W rezolucji przyjętej na zakończenie specjalnego posiedzenia plenarnego w dniu 28 czerwca br. posłowie do Parlamentu Europejskiego wezwali rząd Zjednoczonego Królestwa, aby poprzez „szybkie i spójne wdrożenie procedury wystąpienia” zapobiec „zgubnej w skutkach powszechnej niepewności oraz chronić integralność Unii”.

Procedura przewidziana w art. 50

W traktacie lizbońskim przewidziano w sposób wyraźny prawo państwa członkowskiego do wystąpienia z Unii Europejskiej. Procedura wystąpienia określona jest obecnie w art. 50 TUE. Jak dotąd, żadne państwo członkowskie nie wystąpiło z UE.

Państwo członkowskie, które zamierza wystąpić z UE, wszczyna formalny proces wystąpienia poprzez złożenie Radzie Europejskiej **notyfikacji** o zamiarze wystąpienia. Termin złożenia notyfikacji leży w gestii danego państwa członkowskiego, zaś przed notyfikacją mogą odbywać się nieformalne dyskusje między tym państwem członkowskim a innymi państwami członkowskimi lub instytucjami UE, jednak wszelkie negocjacje muszą być zgodne z procedurą określoną w art. 50 TUE i konieczny jest udział podmiotów określonych w tym przepisie.

Rada Europejska (bez udziału występującego państwa członkowskiego) sporządza wytyczne w sprawie negocjacji między UE a danym państwem, zaś Rada udziela mandatu negocjacyjnego oraz powołuje negocjatora Unii. Co do zasady, **Komisja Europejska** w imieniu UE negocjuje umowy z państwami trzecimi (art. 218 ust. 3 TFUE), jednak w przypadku umowy o wystąpieniu traktaty dają Radzie możliwość powołania konkretnego negocjatora Unii. W każdym razie Rada ustanawia specjalny komitet ds. nadzorowania negocjacji.

Negocjacje w sprawie umowy o wystąpieniu

Unia i występujące państwo członkowskie mają termin **dwóch lat** na uzgodnienie warunków wystąpienia. Po jego upływie członkostwo wygasa automatycznie (z umową o wystąpieniu lub bez takiej umowy), chyba że Rada Europejska (w drodze konsensusu) i występujące państwo członkowskie postanowią przedłużyć ten termin (art. 50 ust. 3 TUE). **Umowa o wystąpieniu** może w sposób konkretny regulować m.in. sprawy instytucjonalne i budżetowe oraz przyszły status obywateli UE w państwie występującym oraz status jego obywateli w innych państwach członkowskich. Umowa może również regulować przyszłe stosunki występującego państwa członkowskiego z Unią albo też można te szczegółowe zagadnienia ująć w odrębnej umowie, która będzie negocjowana równolegle bądź po formalnym wystąpieniu danego państwa. Eksperti postrzegają w szczególności ten drugi aspekt jako potencjalnie bardzo złożony i wymagający negocjacji znacznie dłuższych niż dwuletnie negocjacji (zob. opracowanie Biura Analiz PE pt. [Article 50 TEU: Withdrawal of a Member State from the EU](#) (Artykuł 50 TUE: wystąpienie państwa członkowskiego z UE).

Przed zawarciem umowy o wystąpieniu Rada musi uzyskać **zgody Parlamentu Europejskiego** (art. 50 ust. 2 TUE), który stanowi zwykłą większością oddanych głosów. Chociaż formalnie rzecz biorąc Parlament nie odgrywa żadnej roli w procesie negocjacji poza tym, że ma prawo do regularnego otrzymywania informacji na temat przebiegu negocjacji, to jego prawo do niewyrażenia zgody na ostateczne porozumienie jest elementem politycznego nacisku, dzięki któremu może wpłynąć na treść umowy.

Zgodnie z art. 50 ust. 4 TUE członek Rady Europejskiej lub Rady reprezentujący występujące państwo członkowskie nie bierze udziału w obradach tych dwóch instytucji ani w decydowaniu w sprawie wystąpienia. Brak jest jednak podobnego przepisu odnoszącego się do posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych w występującym państwie członkowskim, wobec czego mogą oni nadal uczestniczyć w obradach Parlamentu i jego komisji oraz w głosować w sprawie udzielenia zgody przez Parlament na umowę o wystąpieniu.

Finalizacja wystąpienia

Rada przyjmuje decyzję w sprawie umowy o wystąpieniu „**większością superkwalifikowaną**”, bez udziału występującego państwa. Większość kwalifikowaną określa się w tym przypadku jako co najmniej 72 % członków Rady (czyli 20 z 27 państw członkowskich) reprezentujących co najmniej 65 % ludności pozostających w UE państw członkowskich (obecnie jest to co najmniej 288 mln z 444 mln mieszkańców z pozostałych 27 państw członkowskich) (art. 238 ust. 3 lit. b) TFUE).

Wystąpienie państwa członkowskiego nie wymaga **ratyfikacji** przez pozostałe państwa członkowskie – art. 50 ust. 1 TUE wspomina jedynie (w sposób deklaratoryjny) o decyzji występującego państwa, podjętej zgodnie z jego wymogami konstytucyjnymi. Tym niemniej **zmiany w traktatach**, które mogą okazać konieczne w wyniku wystąpienia, musiałyby już zostać ratyfikowane przez pozostałe państwa członkowskie, zgodnie z art. 48 TUE. Ponadto powinien zostać zmieniony art. 52 TUE o terytorialnym zakresie stosowania Traktatów, w którym wymieniono państwa członkowskie, a także powinny zostać zmienione lub uchylone protokoły dotyczące występującego państwa członkowskiego. Co więcej, umowa międzynarodowa o przyszłych stosunkach z występującym państwem wymagałaby ratyfikacji przez pozostające w UE państwa członkowskie, zgodnie z ich krajowymi procedurami, chyba że taka umowa zostałaby ograniczona do zagadnień objętych wyłączną kompetencją UE.

Zgodnie z art. 50 ust. 3 TUE prawną konsekwencją wystąpienia z UE jest ustanie stosowania traktatów i załączonych do nich protokołów w danym państwie od chwili jego wystąpienia.

Do dnia wystąpienia danego państwa z UE jego przedstawiciele w Radzie i Radzie Europejskiej nadal mogą uczestniczyć w stanowieniu wszelkich aktów UE innych niż akty dotyczące wystąpienia. Co więcej, występujące państwo nadal pozostaje związane prawem UE i wynikającym z niego obowiązkami aż do dnia rzeczywistego wystąpienia.